

*Шаполова В.В., Шульга О.Ю, Шульга Є.В.
м. Харків, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ НТУ «ХП»

Постановка проблеми та її актуальність. У контексті інтеграції України в європейський освітній простір процес реформування вищої професійної освіти спрямовано на адаптацію освітнього процесу до запитів та потреб особистості; активне освоєння майбутнім фахівцем досвідом професійної діяльності; забезпечення можливостей його саморозвитку. Особистісно орієнтований характер освітнього процесу свідчить про визнання унікальності кожної особистості, розвиток її потенційних можливостей, індивідуальних якостей. Ці завдання стимулюють пошук нових підходів до організації освітнього процесу. Вища школа має створити умови для підготовки конкурентоспроможного, ініціативного, відповідального, компетентного фахівця – лідера з активною життєвою позицією, фахівця, здатного приймати управлінські рішення у будь-яких сферах діяльності. Реалізація цього завдання можлива на основі впровадження інноваційних підходів, методів навчання, які створюють умови для моделювання майбутньої професійної діяльності, відтворюють ситуації комунікативної взаємодії, у ході чого здійснюється формування і розвиток професійно важливих і особистісних якостей, у тому числі й лідерських.

Створення умов для розвитку лідерських якостей і формування соціально активної особистості стали предметом дослідження Д. Алфімової, Л. Локошко, Т. Прохоренко, К. Садохіної, В. Татенко, О. Тихомирової, О. Чорної, В. Ягоднікової та ін.

Мета статті. Проаналізувати роль лідерських якостей у професійній підготовці майбутніх фахівців та визначити можливості інноваційних методів навчання щодо їх розвитку в процесі інтерактивної взаємодії студентів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні суспільні зміни зумовили зростання інтересу до питання формування лідерських якостей студентів в умовах вищого навчального закладу. Вітчизняні психологи та педагоги зроблений великий внесок в розширення і конкретизацію понять «лідер», «лідерство», «лідерський потенціал», «лідерська креативність», «лідерські якості». Аналіз наукових джерел показав, що існує велика кількість різних визначень понять «лідер», «лідерство», «лідерські якості», що використовуються в сучасній вітчизняній психолого-педагогічній науці. Так, В. Зацепін визначає лідера як людину, яка свідомо і активно веде інших до досягнення певної мети [3]. За визначенням Н. Жеребової, лідер є представником малої групи, який висувається в результаті взаємодії її членів,

або організує навколо себе групу при відповідності його норм і ціннісних орієнтацій з груповими, і організовує та керує цією групою задля досягнення групових цілей [2].

Лідер не обов'язково повинен ясно бачити шлях вперед, однак він зобов'язаний відчувати напрямок, направляти оточуючих, справжній лідер повинен не тільки керувати, а й зберігати єдність команди, підтримувати на високому рівні її моральний дух та виявляти турботу до кожного в команді [1]. Під лідерськими якостями розуміють певні риси особистості, характерні для людини, здатної управляти оточуючими, і необхідні особистості для ефективного впливу на інших людей з метою досягнення поставлених завдань [4].

О.Г. Романовський з колегами говорять про те, що діяльність лідера спрямована на створення команди, де враховано потреби кожного члена та його особисті, що дозволяє виконати програму організації, доклавши максимум зусиль, і самореалізуватися. Тобто така змістова складова дозволяє спрямовувати колектив, спонукати до виконання завдання з високим ступенем ефективності, надихати та бути певним у своїй унікальності, водночас сама особистість не втрачає власного «Я», має можливість проявити усі грані свого потенціалу, розкрити свої якості та компоненти «самості».

Лідерські якості умовно поділяються на три групи, а саме: 1) загальні управлінські (професійна компетентність, практичне мислення, комунікативність, організаційні здібності, працелюбність, сила волі, здоровий спосіб життя, стресостійкість, колективізм); 2) власне лідерські (харизматичність, творчість, ініціативність, емпатія, моральність); 3) специфічні – характерні для певної галузі [5]. Саме студентський вік є сензитивним для формування лідерських якостей в силу своїх психічних особливостей, оскільки в юнацькому віці починається процес життєвого і професійного самовизначення людини, з'являється потреба в суспільно корисній діяльності, формуються переконання, почуття обов'язку і відповідальності, досягають певного рівня розвитку такі вольові якості, як самостійність, ініціативність, наполегливість та ін.

Аналіз лідерських якостей студентів, їх компонентів, потреба у формуванні компетентних, конкурентноспроможних фахівців зумовлює пошук відповідних інноваційних методів навчання, які сприятимуть розвитку професійно важливих якостей особистості, у тому числі й лідерських. Інноваційна діяльність більшістю науковців тлумачиться як перетворювальна діяльність, спрямована на оновлення, нововведення, новаторство тощо.

У свою чергу інноваційні методи представляють собою відносно нові й ефективні способи викладання, які сприяють інтенсифікації та модернізації освітнього процесу, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал його учасників [6]. Упровадження методів, в основі яких лежить інтерактивна

модель навчання, а саме методу проектів, ігрового методу, тренінгу, впливає на розвиток вмінь роботи в групі, колективної взаємодії, відповідальності за її результат, управління обговоренням, самостійності прийняття рішення, лідерських якостей тощо.

Висновки. Таким чином, я вважаю, що в сучасних умовах посилюється значущість лідерських якостей особистості; пріоритетними для студентів виступають інноваційні методи, спрямовані на інтерактивну взаємодію, формування компетентності майбутнього фахівця як у професійному та і в комунікативному аспектах; на самостійний пошук інформації, презентацію продуктів своєї діяльності; на формування лідерських якостей, аналітичного, критичного мислення, ініціативи й творчості. Також визначено, що найбільш доцільними для досягнення цих завдань є метод проектів, рольова гра, тренінг, у ході використання яких створюються передумови розвитку лідерських якостей студентів.

Література. 1. *Головешко Б. Р.* Про деякі проблеми розвитку лідерських якостей у студентів вищих навчальних закладів [Текст] / Б.Р. Головешко // Сборники научных работ НТУ «ХПИ» : Проблемы та перспективи формування націо-нальної гуманітарно-технічної еліти №32 – Вестник НТУ «ХПИ», 2012. – С. 89-96. 2. *Жеребова Н. С.* Лидерство в малых группах как объект социально-психологического исследования / Н. С. Жеребова // Руководство и лидерство: опыт социально-психологического исследования. – Л. : Лениздат, 1973. – 194с. 3. *Зацепин В. И.* К вопросу о структуре вертикального общения в коллективе / В. И. Зацепин // Руководство и лидерство (опыт социально-психологического исследования) : сб. науч. трудов; под ред. Б. Д. Парыгина. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1973. – С. 78-93. 4. *Зорина А. В.* Педагогические условия формирования лидерских качеств у студентов вуза : автореф. дис. на соиск. научн. звания канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. В. Зорина. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с. 5. *Сопівник Р. В.* Теоретичні і методичні засади формування лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислової галузі : автореф. дис ... д-ра пед. наук: 13.00.07 / Р. В. Сопівник . – Луганськ : Б.в., 2013 . – 40 с. 6. *Романовский А.Г.* Трёхвекторная структура понятия лидерство /А.Г. Романовский, О.В. Квасник, В.В. Шаполова//Инновации в науке, образовании и производстве Казакстана: материалы Междунпродной научно-практической конференции 17-18 ноября 2016г. Алматы-Алматы:ЕТУ, 2016.Т.2. – С.73-77.